

Minder fra Østerild kro

Birgit Kristensen

Østerild fik sin første krobevilling i 1710, og endnu i dag har byen en levedygtig kro. I denne artikel sættes der fokus på 1950'erne og 1960'erne, da Birgit Kristensen voksede op på kroen. Hendes forældre, Eva og Andreas Sørensen, købte Østerild kro i 1949 og afhændede den igen i 1973. Købsprisen var 82.000 kr.

Andreas var født i Hov ved Sennels d. 20. maj 1908 og kom i 1924 i lære hos daværende tømrmester Jens Gregersen i Østerild og fik et godt øje til dennes datter Eva. De blev gift i 1934, og Andreas fortsatte med arbejdet som tømrer nogle år. Samtidig underviste han i husflid nogle aftener. Undervisningen foregik i "Sønderbutik".

Desværre viste det sig, at Andreas havde en meget svag ryg og måtte derfor indstille sig på en anden levevej. Han købte rutebilen, som kørte mellem Østerild og Thisted over Sennels. Denne rute drev han i krigsårene, selv om det var hårde tider med brændstof og andre besværligheder. En lille flisefabrik var også én af aktiviteterne, Andreas havde. Der blev fremstillet fliser, som i dag ligger under flere af gulvtæpperne i Østerild. Det blev dog ikke til nogen større virksomhed, men forsøget var gjort.

Eva og Andreas fik 4 børn: Ellen f. 1935, Irma f. 1936, Tage f. 1942 og Birgit f. 1946. Med disse 4 børn flyttede de fra et nybygget hus i Østerild til den gamle kro. Det var en kolossal omvæltning for dem alle. Andreas var nu færdig med at cykle rundt i omegnen med sit tømrværktøj, og når det var lønningssdag, vidste han ikke længere, hvad det indebar af penge. I stedet måtte han gå hjemme og udbedre de mange skader, der viste sig at være i det store hus. Samtidig skulle han skifte sit arbejdstøj ud med jakkesæt, som hørte sig til for en krovært.

Eva måtte slæbe rundt med tunge gryder, fyre op i alle kakkelovne, lære sig selv at lave mad til 60-120 personer i stedet for de sædvanlige 6 familiemedlemmer. Børneopdragelsen var de nu to om, men det var småt med tid til den slags. Der var jo også fire, så de opdragede delvist hinanden, mens hver især hjalp til, hvor det kunne lade sig gøre.

Eva og Andreas Sørensen foran kroen i 1969.

Kroen var uden bevilling, men med jævne mellemrum kom der fra politiet skrivelse om, at bevillingen kunne fås, hvis de ønskede den. Dette var ikke aktuelt, idet Eva havde sat som en betingelse, at skulle hun leve sit liv som

krokone, så skulle der ikke være fulde gæster. Altså ingen bevilling!

Eftersom jeg kun var tre år, da vi flyttede på kroen, husker jeg ikke den første periode, men jeg erindrer dog, at der var mørkt alle vegne. I kraft af min beskedne størrelse, må det nok være sandsynligt, da det var store rum med gulve, som var fuldstændigt sorte af gammelt fernis, og i alle rum var der kakkelovne, hvilket uden tvivl havde sat sit præg på tapet og inventar.

Jeg husker tydeligt, at der altid var mange mennesker omkring os. Den eneste dag om året, der var lukket, var 1. juledag. Det var en familiedag, men det var ikke sikkert, mor var helt færdig med at forberede kagerne til alle de forestående juletræsfester, så dem kunne hun sysle lidt med, imens vi børn læste eller hjalp hende.

Pensionærerne

Der var faste pensionærer, som boede og spiste på kroen. Valdemar havde heste i krostalden. Der må have været gode avlshingste imellem, idet der jævnligt var besøg af fremmede hopper. Hvad der derefter skete, kan jeg kun gisne om, det var i alt fald strengt forbudt for mig at gå uden for køkkenet, når der var fremmede heste på besøg.

Det jeg husker bedst om Valdemar var, at han altid gik i nogle kæmpestore sivsko, der knirkede. Han døde i 1952 på en lidt grotesk måde. Han blev fundet død med hovedet hvilende på askeskuffen til sin kakkelovn. Han havde åbenbart været i færd med at lægge brænde på, og hjertet havde sagt stop.

Mads var også fastboende, han kørte på knallert og arbejdede for Hedeselskabet med afvanding af de lavtliggende områder på egnen. Mads flyttede til "Thybohus" i Thisted omkring 1967. Laurids stammede fra Østerild, men boede på sit værelse hos os. Han og Mads var overhovedet ikke på talefod. I alle årene husker jeg ikke at have hørt dem tiltale hinanden. Når avisen kom, var det en kamp at nå ned og få fat i den så den anden kunne gå skulende fra lokalet. Ved spisebordet havde de deres faste pladser over for hinanden uden at værdige hinanden et blik. Laurids flyttede fra kroen til sin søster i 1965.

Anders Tolbøll boede der også i er årrække. Han havde været fodermester i præstegården, havde sin store interesse i idrættslivet og lagde mange timers arbejde i foreningslivet. Anders boede på kroen til sin død i 1976.

Vejarbejde og turisme

Foruden de faste pensionærer var der adskillige, som boede der for en kortere periode. Da vejen til Hanstholm blev bygget fra 1960 og frem, boede der entreprenørarbejdere i massetal. På et tidspunkt boede der 15 mand, som skulle have morgenmad før arbejdets begyndelse kl. 7.00. Alle skulle have 12 halve madder med i en madpakke. De blev smurt dagen i forvejen. Værelserne skulle gøres i orden, og der skulle forberedes et solidt aftensmåltid, som var klar til dem, når det var fyraften.

Samtidig med alle de fastboende kom der turister i løbet af dagen. Det var arbejdsomme tider. Heldigvis var en del af byens damer parate til at give en hånd med. Nogle i det daglige, andre hjalp til, når der var fester. De 12 værelser på loftet slog ikke til i sommerperioderne, men så var der en del af de omkringboende lokale, som havde ledige værelser. De blev udlejet til overnatninger.

Selvfølgerlig sker der en masse på et sted, hvor så mange mennesker færdes. Det var ikke altid lige morsomt, men der var altid godt humør. Nogle episoder må med. Andreas havde en talefejl. Han stammede. Når han var træt eller ivrig, blev det væsentligt forværret, og han var nærmest uforståelig. Det generede ham tilsyneladende ikke i dagligdagen, i alt fald gik det ikke ud over hans altid gode humør. Sprogkendskab havde han ikke, men han klarede sig med tegnsprog og en masse snak, som de ikke forstod.

En enkelt gang var det dog ved at knibe med kommunikationen. Et ungt par kom ind og talte et absolut fremmed sprog. Efter en tid fandt han ud af, at de ville have et værelse for natten. Han viste dem op til det eneste værelse, der var ledigt.

Desværre var det med to senge, placeret med midtergang. De unge mennesker smilede glad, men der var dog noget galt. Far forsøgte at finde ud af, hvad det var. Endelig var den klaret, troede han. Resolut hentede han en barneseng, de havde selvfølgerlig et barn ude i deres bil. Men nej! Nu var det helt galt. De ville have de to senge flyttet sammen i stedet. Morskaben var stor, og de blev på kroen i en længere periode.

I 1953-54 afholdtes ungskue i Thisted, og da var der trængsel på kroen. Folk kom fra hele Jylland, og det kunne mærkes på de omkringliggende kroer. Der blev fabrikeret mad i stor stil, næsten døgnet rundt. Al mad blev i de første år tilberedt på komfur. Der skulle tændes op, tømtes aske, fyldes vandkedel, hentes brænde osv.

Laurids i skænkestuen.

Julen 1957 var for mange mennesker en hektisk højtid, alt var kaos. Sneplovene kørte i døgndrift for at holde gang i transportmidlerne. Rutebilerne fra Aalborg til Thisted masede sig frem, så længe det overhovedet var muligt. Lillejuleaften måtte de imidlertid give op. Da

rutebilen nåede til Østerild, var det slut. Al videre kørsel mod Thisted var umulig. Det resulterede i en voldsom invasion. Våde, forfrosne og sultne passagerer væltede ind på kroen. De spiste, hvad der var fremstillet af julemad, og det sagde ikke så lidt.

Jægere fra København havde lejet jagt i Østerild plantage, og de boede hos os, når det var jagtsæson. Deres værelser skulle ordnes, mens de var væk. Deres papirkurve blev tømt i den store brændekurv i bryggeret. Dette skulle dog få uheldige følger, idet mor tømte indholdet i komfuret og satte en stor jerngryde på. Få minutter efter, at hun var gået derfra, lød der et øredøvende brag fra bryggeret. Alle styrtede derned, og ingen kan forestille sig det syn, der mødte os. Komfuret var sprængt, gryden smidt rundt i lokalet, og ild og aske lå over det hele. Heldigvis kom ingen til skade, men komfuret var let at

fjerne. Derefter blev der indlagt oliefyr og gaskogeapparater på Østerild kro.

En broget verden

I det daglige var der masser af aktiviteter, som foregik på kroen. Der var præmiehist, andespil, skakspil, sykurer, danseskole, folkedans og meget andet. Musikken til folkedansen blev naturligvis leveret af Nico og Martinus. De var som skabt til dette arrangement, iført dragter og levende engagerede.

En gang om måneden kom Snedsted Rejsebio for at fornøje byens børn og unge. De havde et kæmpe filmapparat, som blev placeret på komfuret i bryggeret. Det passede med højden, og i væggen var lavet et lille hul, hvor billederne strålede igennem. Det var den helt store begivenhed. Salen var i forvejen fyldt op med bænke, så alle havde mulighed for en siddeplads. I det daglige blev filmhullet ikke brugt, men når der var fester, var det alligevel rart at kunne holde lidt øje med, hvad der foregik i salen.

Fester var der mange af. Bryllup, sølvbryllup, fødselsdage og lignende blev alle holdt uden vin eller andre former for alkoholiske drikke. Der blev serveret sodavand og lyst øl, og det var en selvfølge, da man ikke kendte til andet på kroen. Festerne var ikke dårligere af den grund. Dog kunne der komme ønsker om "rigtigt øl" under dans eller kortspil. Enkelte gange skete det, at Andreas gik med til dette ønske, men på én betingelse. Det "rigtige øl" skulle hældes på glaskander før serveringen. Var det i orden, kunne ingen jo se, at det var forbudne drikke, og så gik det nok an. Der kunne være tale om hjemmebrygget øl, men de fleste gange var det almindeligt øl, som vi proppede op og hældte på glaskanderne. Det skete flere gange, og vi syntes nok, der var en vis sport i det, men om gæsterne blev klar over det lille nummer, vides ikke.

Nico og Martinus.

En af de store generalforsamlinger var mejeriets. Det trak mange af medlemmerne til. Da blev der serveret hjemmebagt franskbrød med ost og rullepølse. Til disse arrangementer var salen fyldt op til bristepunktet, og stemningen var til tider temmelig ophidset. Hver søndag formiddag mødtes mange af byens mandfolk for at spille kort, mens mutter

tilberedte middagsmaden.

Andreas havde ved flere lejligheder glæde af sin håndværksmæssige uddannelse. Han udvidede værelsesantallet fra 9 til 12, idet han i det store loftsareal indrettede tre værelser. Salens gulv var efterhånden så slidt, at de ting, der blev tabt under dans og deslige, forsvandt imellem brædderne. Da der i Aalborgshallen skulle lægges nyt gulv i 1955, købte han parketgulvet derfra og lagde det ned i krosalen. Det var et større projekt, men resultatet er kendt af omtrent enhver thybo. Hvem har ikke nydt at danse vals og lignende på dette dansegulv.

På et tidspunkt dukkede levnedsmiddelkontrollen op på kroen. Andreas var ikke meget for den slags nymodens

pjat, men tog dog vel imod dem. De kontrollerede de ting og steder, som havde med madens fremstilling at gøre. Det eneste, de til Andreas' store fornøjelse kunne sætte fingre

Skænkestuen.

på, var æggene. De måtte ikke hentes direkte hos landmanden, men skulle være stempede.

Andreas protesterede voldsomt. Det var fuldstændigt friske æg, som blev hentet med få dages mellemrum, hvorimod de stempede var gamle og

efter hans mening ubrugelige. Det hjalp ikke. Han måtte betale en bøde. Det blev imidlertid en fast tradition. Han blev ved med at købe friske æg, betalte bøden, men ville ikke, at de skulle tvinge ham til at købe gamle æg til fremstilling af mad på Østerild kro.

Adskillige piger har haft korte eller lange oplæringsansættelsesperioder på kroen. I 60'erne var der 2 eller 3 faste piger, og da var det opgangstider overalt, også hvad angår festligheder. I køkkenet tilberedtes oceaner af mad, alt blev fremstillet fra bunden. Kogekunsten blev forstået af Eva, bistået af Anna Bjerg og Alma Post. Når de havde fat i skeerne, var det med at holde sig på afstand. Ingen indblanding eller spørgsmål, så skulle der arbejdes. Nogle gange kunne det være direkte farligt at komme i nærheden af dem under madlavningen.

En gang stod der en stor jerngryde, fyldt med øllebrød, og kogte på komfuret. Den store opøseske med krog på skaftet var placeret deri, så alt var klart til servering. Da Eva iført forklæde gik forbi stedet, greb krogen fast i lommen, og skeen svingede frem og tilbage med øllebrød. Det var en af de grove, men aldeles grinagtige fadæser. I lang tid efter blev øllebrødsepisoden nævnt, og alle, som havde overværet synet, måtte atter bøje sammen af grin.

Melboller til suppen blev gennem en bollesprøjte presset ud i kogende vand. Kødbollerne blev formet med teskeer og ligeledes kogt. Det var store portioner til et bryllup med 120 mennesker, hvor 90% af gæsterne var sultne efter hårdt fysisk arbejde. Kartofflerne sad vi i vaskehuset og skrællede med hånden. De blev talt, 5 til hver. Jo den slags huskes nøje. Ligeledes hvordan kaffen skulle blandes med Richs. Der skulle blandes en måleske Richs til elleve måleskeer kaffe.

Hver gang der havde været overnattende gæster, var der også sengetøj til vaskehuset. Der blev tændt op i gruekedlen, tøjet kogt, skyllet, igennem vridemaskinen, hængt ud i haven, taget ind, lagt sammen, rullet (i kælderen på den store rulle, som var fyldt med mursten og trukket med håndkraft). Derpå blev det lagt på sengene igen, og processen var klar til at blive gentaget.

Regnskabet var et kapitel for sig selv.

Kassebeholdningen blev talt op, regningerne for dagen

bundtet, og alt blev lagt i en kasse, som havde sin plads i toiletområdet i soveværelset. Kasseapparatet ville ikke kunne godkendes i dag. Det var en stor trækasse. Hver gang skuffen gik op, ringede en lille klokke. Antallet af klokkeklang var det eneste tegn på omsætning, idet der ikke var kassestrimmel. På det tidspunkt var det aldeles utænkeligt, at nogle kunne finde på at lave indbrud. Nok var fordøren låst om natten, men vinduer kunne godt stå på klem natten over.

Far var fuldstændigt tryk, i alt fald når han og mor havde trukket sig tilbage for natten. Jeg husker tydeligt, at der var en krog på indersiden af soveværelsesdøren. Han tog kontanter med derind og låste så. En nat vækkede mor ham, hun kunne høre, at der var nogen i køkkenet. "Skidt med det", mumlede han i søvne, "jeg har sat krogen på døren herinde". Resten af huset var han ligegladd med, blot de var i behold. Det viste sig imidlertid, at en opvaskebørste var skyld i nattens uro. Den var faldet ned på bordet.

Efterhånden blev det bedre tider, og der blev anskaffet forskellige nymodens hjælpemidler. Det gamle flueskab blev udskiftet med et stort køleskab. Komfuret blev afløst af gas og el. Kakkelovnene blev revet ned, og der kom radiatorer i alle rum. Kaffekanden og kedlen afløst af kaffebryggen. Farsrøreren blev gemt væk, og indkomden store røremaskine. Gulvmopperne blev brændt, for nu var der støvsuger. Skrælleknivene lagt i skuffen, der var kartoffelskrællemaskine. Gruekedlen nu ret til, nu ordnedes det hele i en vaskemaskine.

Et blev dog ved det gamle. En maskine til at tilberede maden var ikke opfundet, ej heller én til at modtage og byde gæsterne velkommen.

Den første juni 1973 var det imidlertid blevet tid for at afhænde kroen til yngre, stærke mennesker med mod på krodrift. Da havde Eva og Andreas bygget et hus på det nedlagte jembaneområde og trængte til at få nogle rolige og stilfærdige år med hinanden. Vi fire børn ønskede, at de måtte få mange år. Det fik de, og ikke en eneste gang har de beklaget sig over det slæbsomme liv uden ferier eller tid til deres egen selskabelighed. Tværtimod. Det sidste far sagde, før han døde, var: "Hvor har jeg haft et godt liv!"

Sandheden i hans sidste ord blev bekræftet ved sammenkomsten efter hans begravelse. Pastor Langkjer foreslog en fællessang, som kun en person med kendskab til far ville foreslå. Det var "Jeg elsker den brogede verden". Det var lige netop den rigtige. Far ville have nydt at høre denne afsked.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1995, side 19-24).